

Nr 17

Försvarsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:21 med förslag till nytt system för skyddsrumbygget och dess finansiering jämte motioner

I propositionen 1975:21 (försvarsdepartementet) har regeringen – efter förordning av statsrådet Holmquist – föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer i fråga om skyddsrumbygget som förordning statsrådet har förordat i propositionen,

2. anta inom försvarsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74).

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1975:1935 (fp), 1997 (fp) och 1998 (m).

Försvarsutskottet har i detta ärende inhämtat yttrande av civilutskottet. Yttrandet fogas till betänkandet som bilaga.

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen ett nytt system för skyddsrumbygget och finansieringen av detta. Det nya systemet har i huvudsak utarbetats efter förslag av 1969 års skyddsrumsutredning och innebär väsentliga ändringar i nuvarande principer. I det nya systemet får anordnandet av skyddsrum en fast anknytning till kommunernas planering av bebyggelsen, och kommunerna får därigenom ett ansvar för att skyddsrummen anordnas på ett ändamålsenligt sätt. Huvuddragen i förslaget är följande.

Skyddsrum skall som hittills anordnas i orter som bedöms kunna bli särskilt utsatta vid stridshandlingar. I andra områden skall enklare åtgärder kunna vidtas när det behövs. Skyddsrummen skall mer än tidigare anpassas till och planeras för de verkliga behoven. För detta ändamål införs en särskild skyddsrumplanering i de kommuner där skyddsrum skall anordnas. Planeringen skall avse inte bara behovet av skyddsrum i anslutning till den fortlöpande byggnadsproduktionen utan också åtgärder för att avhjälpa brist på skyddsrumspplatser i redan bebyggda områden.

Regeringen utser de tätorter som skall omfattas av planeringen. För varje skyddsrumsort upprättar kommunen en skyddsrumplan. Skyddsrumsorten delas enligt planen in i skyddsrumsområden. För varje område anges det antal skyddsrumspplatser som behövs, de skyddsrum som redan finns och behovet av nya skyddsrum. Skyddsrum skall anordnas i samband med att nya anläggningar och byggnader uppförs. Däremot skall skyddsrum inte som nu behöva byggas i varje enskild anläggning eller byggnad. Skyddsrum

skall i stället anordnas i sådana anläggningar och byggnader där det är särskilt lämpligt med hänsyn till skyddstaktiska och ekonomiska synpunkter. I första hand skall skyddsrum anordnas i utrymmen som ändå skall finnas i byggnaden. I varje fall skall skyddsrummet ha en meningsfull användning också i fredstid. Av skyddsrumspanen skall framgå vilka planerade byggnadsprojekt som är lämpliga för att inrymma skyddsrum. Kommunen beslutar med ledning av planen var skyddsrum skall inrättas. Skyddsrumspaneringen medför besparingar, framför allt genom behovsanpassningen och kravet att skyddsrummen får en meningsfull fredsanvändning.

Fastighetsägare som åläggs att anordna skyddsrum skall få ersättning av statsmedel. Ersättningen beräknas bl. a. med ledning av normalkostnaden för att anordna en skyddsrumspäls. Normalkostnaden blir i princip lika stor för hela landet och bestäms i särskild lag.

Skyddsrummen skall i princip alltjämt betalas av dem som uppför nya anläggningar och byggnader i skyddsrumsorterna. Kostnaderna för det behov av skyddsrum som avser bostäder skall dock ersättas av statsmedel. I övrigt tas en särskild skyddsrumsavgift ut av anläggningens eller byggnadens ägare i samband med att byggnadslov ges för byggnadsföretaget.

I det nya systemet ingår också skyldighet för kommunen att i vissa fall ställa i ordning skyddsrum i anläggningar och byggnader som redan finns. Åtgärderna har betydelse framför allt för skyddet av befolkningen i de större tätorternas innerområden, där skyddsrum i stor utsträckning saknas för närvarande. Regler om ersättning av statsmedel för sådana åtgärder ingår också i det nya systemet.

Det föreslagna systemet medför en genomgripande omarbetning av civilförsvarslagens regler om skyddsrum. I enlighet med tidigare principer tas bara de grundläggande bestämmelserna om skyddsrum och deras anordnande in i lagen. Den närmare regleringen bör som förut ske bl. a. genom verkställighetsföreskrifter till lagen.

Införandet av det nya systemet beräknas ta relativt lång tid i anspråk. Omfattande tillämpningsbestämmelser måste utarbetas och skyddsrumspaner måste finnas innan de nya reglerna kan börja tillämpas i sin helhet. I propositionen räknar man därför med att skyddsrum fortfarande anordnas enligt nuvarande system under en övergångstid av omkring tre år. Reformen skall vara helt genomförd senast den 1 juli 1979.

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

**Förslag till
Lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74)**

Häri genom föreskrives i fråga om civilförsvarslagen (1960:74)¹

dels att 46 och 85 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 1–3, 5, 6, 8, 9 och 11 §§, 12 § 1, 2 och 4 mom., 13, 14, 17, 20, 34, 35, 37 och 39 §§, 40 § 3 mom., 47, 75 och 84 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att i 1 och 9 §§, 12 § 3 mom., 13, 38, 51, 73 och 84 §§ ordet "krigsmakten" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "försvarmakten" i motsvarande form,

dels att 4, 10, 22–30, 32 och 33 §§, 40 § 1 och 2 mom., 41 § 1 och 2 mom., 42, 43, 53–57, 62, 65, 68, 78, 80, 81 och 83 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Inom varje län handhar länsstyrelsen ledningen av civilförsvaret.

Om civilbefälhavares befattning med civilförsvaret stadgas särskilt.

Om kommuns befattning med civilförsvaret stadgas i 4, 6 och 7 kap.

10 §

Civilförsvarets omfattning och beskaffenhet inom varje civilförsvarsområde skall till sina huvuddrag angivas i särskild organisationsplan.

Civilförsvarets omfattning och beskaffenhet inom varje civilförsvarsområde skall till sina huvuddrag angivas i särskild organisationsplan. Uppgifter om skyddsrum och provisoriska skydd skola dock angivas i skyddsrumsplen. Om sådan plan finnas bestämmelser i 4 kap.

¹ Senaste lydelse av

12 § 1 mom. 1970:308

12 § 2 " -

12 § 3 " -

13 § 1966:418

39 § 1967:897

73 § 1972:724

Nuvarande lydelse

Organisationsplan upprättas av länsstyrelsen och skall, liksom ändring däri, *fastställas av civilförsvarsstyrelsen i den mån Konungen så förordnar.*

Föreslagen lydelse

Organisationsplan upprättas av länsstyrelsen och skall, liksom ändring däri, *antagas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.*

22 §

För civilförsvarets verksamhet och befolkningens skydd under krig skola skyddsrum anordnas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Skyddsrum benämnes med hän- syn till den avsedda användningen a l l m ä n t s k y d d s r u m eller e n s k i l t s k y d d s r u m.

I avseende å beskaffenheten skall skyddsrum inrättas som b e r g f a s t s k y d d s r u m e l l e r s o m n o r m a l s k y d d s r u m.

I tätorter och på platser som under krig kunna antagas bli sär- skilt utsatta vid stridshandlingar eller hot om skadegörelse skola skyddsrum anordnas för befolk- ningens skydd. Sådana orter och platser benämnas i denna lag s k y d d s r u m s o r t e r. Rege- ringen eller myndighet som rege- ringen utser bestämmer vilka orter och platser som skola utgöra skyddsrumsorter.

Om regeringen eller myndighet som regeringen utser bestämmer det, skola i skyddsrumsort även vidtagas förberedelser för att un- der civilförsvarsberedskap kunna iordningställa skyddsrum i utrym- men, som äro lämpliga härför. Sådant utrymme benämnes i den- na lag provisoriskt skydd.

23 §

Allmänna skyddsrum skola, i den utsträckning det finnes erforderligt, anordnas inom stad, köping och annat tätbebyggt om- råde, som icke är av endast ringa omfattning och betydelse, samt annorstädes, där särskilda förhål- landen påkalla det, för att under krig bereda skydd åt tjänstgörande civilförsvarspersonal och, om Ko- nungen så förordnar, åt befolk- ningen inom området.

För varje skyddsrumsort skall finnas en skyddsrumspan, som upprättas av kommunen och anta- ges av regeringen eller, efter rege- ringens bemyndigande, av kom- munen med iakttagande av be- stämmelserna i 24–26, 28 och 29 §§.

Nuvarande lydelse

Konungen eller, i den mån Konungen så förordnar, civilförsvarsstyrelsen utser de orter, områden och platser, där allmänna skyddsrum för civilförsvarspersonal skola anordnas, samt fastställer antalet allmänna skyddsrum å sådan ort. De allmänna skyddsrummens närmare belägenhet skall angivas i organisationsplanen.

Föreslagen lydelse

Vad i första stycket sägs om upp-
rättande och antagande av skydds-
rumsplan gäller även ändring av
planen.

24 §

1 m o m.² Enskilda skyddsrum skola inom område eller å plats, som bestämmes av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av civilförsvarsstyrelsen, anordnas vid följande anläggningar och byggnader till skydd för dem, som uppehålla sig där, nämligen vid

Skyddsrumspan skall till gränserna angiva den del av kommunen som skyddsrumsorten omfattar. Gränserna bestämmas enligt de grunder som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

1. hamnar, flygplatser, järnvägsstationer och därmed jämförbara anläggningar, som äro av vikt för den allmänna samfärdseln;

2. industriella anläggningar, vid vilka i regel minst tjugofem personer samtidigt äro sysselsatta eller som tillsammans med annan eller andra närbelägna anläggningar utgöra en grupp, inom vilken i regel minst tjugofem personer äro sysselsatta;

3. anläggningar, som inrymma undervisnings- eller vårdanstalter eller hotell eller pensionat och äro avsedda att hysa minst tjugofem personer;

4. byggnader, som äro uppförda i mera än två våningar och som till väsentlig del äro avsedda för bostads-, kontors- och affärsändamål, dock ej en- eller tvåfamiljshus; samt

² Senaste lydelse 1967:897.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. andra anläggningar eller byggnader, inom vilka människor bo eller eljest vanligen vistas, om länsstyrelsen finner skyddsrum erforderligt med hänsyn till anläggningens eller byggnadens beskaffenhet och läge.

Bestämmelserna i första stycket 3 gälla icke i fråga om byggnad som till väsentlig del är avsedd för barnstuga som avses i 55 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

2 m o m. För två eller flera närbelägna anläggningar eller byggnader skall gemensamt skyddsrum vara anordnat, om anläggningarna eller byggnaderna ej lämpligen kunna var för sig förses med skyddsrum.

Jämväl i andra fall må gemensamt skyddsrum anordnas, om det vid prövning i den ordning Konungen bestämmer finnes kunna ske utan eftergivande av skäliga anspråk på skydd mot skada av fiendtlig verksamhet.

25 §

Enskilt skyddsrum skall vara anordnat på sådant ställe inom eller i närheten av anläggning eller byggnad, för vilken det är avsett, att det snabbt kan uppnås av dem, som vistas i anläggningen eller byggnaden.

Skyddsrumsort indelas i skyddsrumsområden. Behovet av skyddsrum prövas för varje område för sig.

26 §

1 m o m. Bergfast skyddsrum skall så anordnas att det giver skydd mot verkningarna av alla

Behovet av skyddsrum beräknas med hänsyn till befintlig och planerad bebyggelse samt med ut-

Nuvarande lydelse

slag av vapen, som kunna antagas komma till användning vid luftanfall med massinsats, samt mot andra verkningar av kärnvapen än verkningarna i och närmast omkring detonationscentrum.

Normalskyddsrum skall erhålla sådant utförande, att det giver skydd mot

a) andra verkningar av alla slag av vapen, som kunna antagas komma till användning vid luftanfall med massinsats, än omedelbar träffverkan;

b) tryckverkan av kärnvapen i den mån denna till sin styrka ej överstiger tryckverkan, mot vilken normalskyddsrum skall giva skydd enligt a); samt

c) radioaktiv strålning, som härrör från kärnvapen.

Vid anordnande av normalskyddsrum inom eller i omedelbar närhet av byggnad skall särskilt iakttagas att skyddsrummet får sådan hållfasthet, att det motstår den belastning, som kan uppkomma, om byggnaden störtar samman.

2 m o m. De byggnadstekniska anordningarna i skyddsrum skola vara av stadigvarande natur. Skyddsrum skall vara försett med reservutgång samt, om det är anordnat i byggnad, utföras på det sätt, som med hänsyn till byggnadens beskaffenhet och läge är mest ändamålsenligt.

Tekniska bestämmelser för de olika slagen av skyddsrum fastställas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av civilförsvarsstyrelsen.

Föreslagen lydelse

gångspunkt i det största antal personer som under dag eller natt i allmänhet vistas inom skyddsrumsområdet under fredstid.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

Skyddsrum bör om möjligt inrättas på sådant sätt att det kan nyttjas under fred. Föreskrifter om fredsanvändning av skyddsrum utfärdas av civilförsvarsstyrelsen.

När skyddsrumspan har antagits och i förekommande fall fastställts äligger det kommunen att tillse att planen genomföres. Genomförandet skall ske i den omfattning som tillgängliga medel och övriga omständigheter medgiva. Av varje beslut som föranledes av planen skall framgå var skyddsrum skall anordnas och hur många personer som skola beredas plats där.

28 §

Allmänt skyddsrum skall enligt Konungens bestämmande anordnas som bergfast skyddsrum eller som normalskyddsrum.

Enskilt skyddsrum skall vara anordnat som normalskyddsrum, om ej Konungen för särskilt fall förordnar, att det skall fylla större krav på skyddsförmåga.

Inom varje skyddsrumsområde skola finnas ett eller flera skyddsrum. Skyddsrumms belägenhet och utformning skall bestämmas med hänsyn till befolkningens möjligheter att uppsöka skyddsrummet vid alarmering och att stadigvarande uppehålla sig där.

29 §

Enskilt skyddsrum, avsett för bostadshus, skall kunna hysa minst så många personer som beräknas under fredstid i allmänhet vara bosatta inom byggnaden.

Det antal personer som enskilt skyddsrum, avsett för annan anläggning eller byggnad, skall kunna hysa bestämmas enligt grundder, som Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, civilförsvarsstyrelsen fastställer. Härvid må ej krävas att skyddsrummet skall kunna hysa flera personer än som under fredstid i allmänhet vistas i anläggningen eller byggnaden.

Skyddsrum bör i första hand anordnas i utrymme, som under fredstid är avsett för annat än skyddsrummsändamål. Om detta ej kan ske, hör skyddsrum anordnas på sådant sätt att det kan användas även under fredstid.

Nuvarande lydelse

Konungen äger för särskilda fall förordna att enskilt skyddsrum skall fylla större krav på utrymme än som följer av denna paragraf.

Föreslagen lydelse

30 §

Därest anordnande jämlikt bestämmelserna i 23–26 samt 29 §§ av skyddsrum, som skall vara normalskyddsrum och som icke enligt Konungens förordnande skall fylla särskilda krav på skyddsförmåga eller utrymme, prövas medföra oskäligen kostnad, äger länsstyrelsen medgiva undantag från bestämmelserna om normalskyddsrum. Dyligt undantag må ock eljest medgivas i den mån det kan ske utan eftergivande av skäliga anspråk på skydd mot skada av fientlig verksamhet.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, civilförsvarsstyrelsen äger medgiva undantag från bestämmelserna i 26 § om beskaffenhet av bergfast skyddsrum.

Skyddsrum skall utföras och utrustas så att det giver skydd mot verkningar av stridsmedel, som kunna antagas komma till användning i krig. Närmare föreskrifter härom meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

32 §

Har på grund av föreskrift i denna lag skyddsrum anordnats i källare till byggnad eller byggnader, som utgöra eller tillhöra slutet kvartersbebyggelse eller annan sammanhängande bebyggelse av minst fyrtio meters längd, och finnes i bebyggelsen byggnad med mer än två våningar, må civilförsvarschefen, då ledningen av civilförsvaret ankommer på honom, och eljest länsstyrelsen förordna, att öppning skall upptagas i källarmur mellan olika delar av bebyg-

Avser någon att uppföra ny anläggning eller byggnad inom skyddsrumsort, skall han anmäla detta till kommunen. Det åligger kommunen att lämna den som har gjort anmälan besked huruvida skyddsrum skall anordnas i anläggningen eller byggnaden och, om så är fallet, uppgift om det antal personer som skall beredas plats i detta.

Avvikelse från besked som avses i första stycket får göras endast om

Nuvarande lydelse

gelsen (k ä l l a r m u r s g e -
n o m b r o t t), därest föreskriv-
na reservutgångar prövas icke sä-
kerställa de förbindelser utåt, som
äro möjliga i händelse av bygg-
nadsras.

Föreslagen lydelse

1. den som har gjort anmälan
medgiver det,

2. byggnadslov eller godkännan-
de enligt 33 § andra stycket icke
har sökts inom två år från beske-
dets dag eller

3. i fråga om anläggning eller
byggnad som tillhör staten uppfö-
randet icke har påbörjats inom tid
som sägs i 2.

Vad i denna paragraf sägs om
uppförande av ny anläggning eller
byggnad skall även gälla tillbygg-
nad av befintlig anläggning eller
byggnad.

33 §³

I de fall, då skyldighet förelig-
ger att söka byggnadslov, ankom-
mer det på byggnadsnämnden att
vid prövning av ansökan om så-
dant lov tillse, att byggnadsföreta-
get överensstämmer med *bestäm-
melserna i detta kapitel och med
stöd därav meddelade föreskrifter*.

Vill någon, då skyldighet ej
föreligger att söka byggnadslov,
utföra *nybyggnad, beträffande vil-
ken gäller skyldighet att anordna
skyddsrum*, åligger det honom att
i förväg inhämta länsstyrelsens
godkännande av byggnadsföreta-
get i omförmälda hänseenden,
dock ej i fråga om byggnad som
tillhör kronan.

Vad i denna paragraf sägs om
nybyggnad skall ock gälla om så-
dan förändring av befintlig bygg-
nad som enligt vad Konungen där-
om stadgat är att hänföra till ny-
byggnad.

Föreligger skyldighet att söka
byggnadslov för anläggning eller
byggnad inom skyddsrumsort, an-
kommer det på byggnadsnämnden
att vid prövning av ansökan om
sådant lov tillse, att byggnadsföre-
taget överensstämmer med *besked
enligt 32 § samt med bestämmel-
serna i 29 och 30 §§ och med stöd
av dessa meddelade föreskrifter*.

Vill någon, då skyldighet ej
föreligger att söka byggnadslov,
utföra *sådant byggnadsföretag
som avses i 32 §*, åligger det ho-
nom att i förväg inhämta länssty-
relsens godkännande av byggnads-
företaget i omförmälda hänseen-
den, dock ej i fråga om byggnad
som tillhör staten.

Föreligger ej besked enligt 32 §,
*må byggnadslov eller godkännan-
de enligt andra stycket ej medde-
las*.

³ Senaste lydelse 1967:247.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

40 §

1 m o m.⁴ *Det åligger kommun att*

1 m o m. *Utöver de uppgifter som ankomma på kommun enligt 4 och 7 kap. åligger det kommun att*

a) genom sina myndigheter lämna länsstyrelsen och civilförsvarschefen biträde i sådana frågor rörande civilförsvaret som hava samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden, varvid kommun bland annat har att på därom gjord framställning tillhandahålla tillgängliga, för civilförsvaret erforderliga byggnadsritningar, kartor och dylikt;

b) i enlighet med gällande organisationsplan inrätta och utrusta *allmänna skyddsrum* samt vidtaga andra byggnadsanordningar ävensom reservanordningar som äro avsedda uteslutande för brandförsvarets försörjning med vatten så ock under civilförvarsberedskap, i den omfattning civilförvarsstyrelsen eller efter dennas allmänna anvisningar länsstyrelsen bestämmer, utföra *skyddsrum* och vidtaga andra byggnadstekniska åtgärder avseende det lokala civilförsvaret, oaktat åtgärderna icke upptagits i organisationsplanen;

b) i enlighet med gällande organisationsplan inrätta och utrusta *ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret* samt vidtaga andra byggnadsanordningar ävensom reservanordningar som äro avsedda uteslutande för brandförsvarets försörjning med vatten så ock under civilförvarsberedskap, i den omfattning civilförvarsstyrelsen eller efter dennas allmänna anvisningar länsstyrelsen bestämmer, utföra *ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser samt* vidtaga andra byggnadstekniska åtgärder avseende det lokala civilförsvaret, oaktat åtgärderna icke upptagits i organisationsplanen;

c) utföra *källarmursgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum*;

c) *inrätta och utrusta skyddsrum som på grund av beslut enligt 27 § skall anordnas i befintlig anläggning eller byggnad utan samband med tillbyggnad eller på mark, som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats, ävensom vidtaga förberedelser avseende provisoriska skydd och, enligt vad regeringen eller*

⁴ Senaste lydelse 1969:63.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

myndighet som regeringen utser därom förordnar, under civilförsvarsberedskap iordningställa sådana skydd till skyddsrum;

d) vårda och underhålla de under b) omförmälda anordningarna;

d) vårda och underhålla de under b) och c) omförmälda anordningarna;

f) tillhandahålla lämpliga lokaler för civilförsvarets administration samt, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad, för förvaring av materiel och utrustning för civilförsvaret ävensom för utbildningsverksamheten inom civilförsvaret;

g) svara för avlöning och annan ersättning till personal, vars tjänstgöring i civilförsvaret enligt 20 § skall anses fullgjord i kommunal anställning;

h) under civilförsvarsberedskap samt vid utbildning och övning, i den omfattning organisationsplanen angiver, till allmänna civilförsvarets förfogande ställa kommunen tillhörig materiel och annan egendom; samt

i) å trafikied eller annan allmän plats, där kommunen ansvarar för gatu- eller vägbelysning, vidtaga erforderliga anordningar för den vägleddande belysning, som enligt organisationsplanen skall finnas där under mörkläggnig.

2 m o m.⁵ Därest åtgärd, som avses i 1 mom. b)–d), enligt organisationsplanen hänför sig till flera i samma civilförsvarsområde helt eller delvis ingående kommuner, skall den kommun länsstyrelsen bestämmer vidtaga åtgärden och förskjuta kostnaderna därför.

2 m o m. Därest åtgärd, som avses i 1 mom. b) och d), enligt organisationsplanen hänför sig till flera i samma civilförsvarsområde helt eller delvis ingående kommuner, skall den kommun länsstyrelsen bestämmer vidtaga åtgärden och förskjuta kostnaderna därför.

I den mån kostnaderna icke täckas av statsmedel, skola kostnaderna eller, om dessa hava bestritts genom lån, amortering och ränta på lånet årligen fördelas mellan kommunerna i förhållande till det antal skatte-kronor och skatteören, som inom varje kommun eller del av kommun påförts de skattskyldiga vid nästföregående års taxering till allmän kommunalskatt. Påstår kommun, att särskilda skäl finnas för annan fördelningsgrund, såsom att vidtagen åtgärd kan antagas bli till särskilt gagn för viss kommun, eller uppkommer eljest tvist mellan kommunerna beträffande skyldigheten att bidra till kostnaderna, äger länsstyrelsen efter framställning förordna, hur fördelningen skall ske. Sådan framställning skall göras sist inom tre månader efter det kommun anmodats erlägga sin kostnadsandel eller, om framställningen göres av kommun, som förskjutit kostnaderna, efter utgången av det kalenderår, under vilket desamma förskjutits. Till den kommun, som förskjutit kostnader-

⁵ Senaste lydelse 1969:63.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

na, hava övriga kommuner att i överensstämmelse med fördelning som nu sagts utgiva på dem belöpande andelar.

Vad i andra stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande sådan i 1 mom. g) avsedd kostnad som uppkommit under civilförsvarsberedskap och hänför sig till ändamål, vilket angivits i organisationsplanen såsom gemensamt för flera kommuner, samt beträffande förlust i anledning av skada å kommun tillhörig materiel eller annan egendom, som jämlikt 1 mom. h) under civilförsvarsberedskap ställts till civilförsvarets förfogande för ändamål som nu sagts.

41 §

1 m o m. I varje kommun skola de kommunen med avseende å civilförsvaret åvilande uppgifterna handhavas av en civilförsvarsnämnd.

Kommun äger tillsätta särskild civilförsvarsnämnd. Under civilförsvarsberedskap må *Konungen* förordna, att särskild civilförsvarsnämnd skall tillsättas.

„Där särskild civilförsvarsnämnd ej finnes, skall *i stad drätselkammaren och i annan kommun kommunalnämnden* vara civilförsvarsnämnd; kommun dock obetaget att uppdraga åt annat kommunalt organ att vara civilförsvarsnämnd.

2 m o m. Ledamöter och suppleanter i särskild civilförsvarsnämnd väljas av *kommunens fullmäktige* till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock inte vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många

1 m o m. I varje kommun skola de kommunen med avseende å civilförsvaret åvilande uppgifterna handhavas av en civilförsvarsnämnd, *om ej annat följer av andra stycket.*

Kommun äger uppdraga åt annat kommunalt organ än civilförsvarsnämnden att upprätta skyddsrumspan. Har enligt 23 § överlämnats åt kommunen att antaga skyddsrumspan, fattas beslutet härom av kommunfullmäktige.

Kommun äger tillsätta särskild civilförsvarsnämnd. Under civilförsvarsberedskap må *regeringen* förordna, att särskild civilförsvarsnämnd skall tillsättas.

Där särskild civilförsvarsnämnd ej finnes, skall *kommunstyrelsen* vara civilförsvarsnämnd; kommun dock obetaget att uppdraga åt annat kommunalt organ att vara civilförsvarsnämnd.

2 m o m. Ledamöter och suppleanter i särskild civilförsvarsnämnd väljas av *kommunfullmäktige* till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många

Nuvarande lydelse

väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. *Sker ej val av suppleanter proportionellt skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.*

I fråga om civilförsvarsnämnd i annan kommun än Stockholm skall därjämte vad i 32-42 §§ kommunallagen är stadgat rörande *kommunens styrelse* ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande civilförsvarsnämnd i Stockholm skola, utöver vad i detta moments första stycke sägs, bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm äga tillämpning, varjämte skall gälla vad *stadsfullmäktige* med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll som föres vid civilförsvarsnämndens sammanträde behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Föreslagen lydelse

väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

I fråga om *särskild* civilförsvarsnämnd i annan kommun än Stockholm skall därjämte vad i 31 § *andra stycket*, 32-36 §§, 37 § *första stycket* och 38-42 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat rörande *kommunstyrelsen* ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande *särskild* civilförsvarsnämnd i Stockholm skola, utöver vad i detta moments första stycke sägs, bestämmelserna i 51 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm, *med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag*, äga tillämpning, varjämte skall gälla vad *kommunfullmäktige* med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll som föres vid civilförsvarsnämndens sammanträde behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild civilförsvarsnämnd.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 §

För kostnad, som kommun fått vidkännas på grund av åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) eller c) eller 54 §, äger kommunen erhålla statsbidrag med två tredjedelar av kostnadens belopp, i den mån kostnaden kan anses skälig. *Från anskaffningskostnaden för skyddsrum, som inrättas av kommun, skall vid bidragets bestämmande dragas värdet av fredsanvändningen. Till anskaffningskostnaden skall härvid hänföras jämväl den merkostnad, som betingas av att skyddsrummet utföres för fredsanvändning.*

Innan medel finnas tillgängliga för beräknat statsbidrag må skyldighet för kommun att vidtaga åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) eller c) ej göras gällande mot kommunen.

Statsbidrag fastställs för varje kalenderår av länsstyrelsen, om ej *Konungen* annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår. När skäl äro därtill, må dock ansökan prövas, oaktat den göres senare. Finner länsstyrelsen ansökningen såsom för sent inkommen ej böra upptagas till prövning, skall avvisningsbeslutet underställas *Konungen*.

Länsstyrelsen äger att till kommunen utgiva förskott å statsbidrag i enlighet med de närmare föreskrifter *Konungen* meddelar.

För kostnad, som kommun fått vidkännas på grund av åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) eller 54 § *första stycket*, äger kommunen erhålla statsbidrag med två tredjedelar av kostnadens belopp, i den mån kostnaden kan anses skälig. *För kostnad, som kommun fått vidkännas på grund av åtgärd enligt 40 § 1 mom. c), äger kommunen erhålla ersättning av statsmedel, i den mån kostnaden kan anses skälig.*

Innan medel finnas tillgängliga för beräknat statsbidrag må skyldighet för kommun att vidtaga åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) ej göras gällande mot kommunen.

Statsbidrag fastställs för varje kalenderår av länsstyrelsen, om ej *regeringen* annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalenderår skall göras före utgången av nästa kalenderår. När skäl äro därtill, må dock ansökan prövas, oaktat den göres senare. Finner länsstyrelsen ansökningen såsom för sent inkommen ej böra upptagas till prövning, skall avvisningsbeslutet underställas *regeringen*.

Länsstyrelsen äger att till kommunen utgiva förskott å statsbidrag i enlighet med de närmare föreskrifter *regeringen* meddelar.

43 §

Därest särskilda omständigheter föranleda det, äger *Konungen* medgiva, att kommun må för

Därest särskilda omständigheter föranleda det, äger *regeringen* medgiva, att kommun må för

Nuvarande lydelse

kostnad, som kommunen fått vidkännas på grund av åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) eller c) eller 54 §, erhålla högre statsbidrag än i 42 § stadgas.

Föreslagen lydelse

kostnad, som kommunen fått vidkännas på grund av åtgärd enligt 40 § 1 mom. b) eller 54 § första stycket, erhålla högre statsbidrag än i 42 § stadgas.

53 §

1 m o m. *Enskilt skyddsrum, som enligt 24 § skall finnas för anläggning eller byggnad, skall inrättas, utrustas och underhållas av dennas ägare.*

1 m o m. *Uppföres ny anläggning eller byggnad inom skyddsrumsort på mark, som är avsedd för annat ändamål än gata, torg, park eller annan allmän plats, är anläggningens eller byggnadens ägare skyldig att inrätta och utrusta skyddsrum, som skall anordnas i anläggningen eller byggnaden på grund av beslut enligt 27 §.*

Den som med nyttjanderätt innehar fastighet eller byggnad eller del därav må ej hindra ägaren att där inrätta skyddsrum.

I skyddsrummets utrustning skall ingå brand- och sjukvårdsmateriel enligt anvisningar, som utfärdas av civilförsvarsstyrelsen.

Den som äger anläggning eller byggnad, i vilken skyddsrum anordnats enligt första stycket, är skyldig att vårda och underhålla skyddsrummet och dess utrustning.

Den som anordnar skyddsrum enligt första stycket äger rätt att av statsmedel utfä ersättning här för. Denna ersättning beräknas med hänsyn till antalet platser i skyddsrummet och normalkostnaden för att anordna, vårda och underhålla en skyddsrumsplats. Ersättningen bestämmes av länsstyrelsen och utbetalas när slutbesiktning av skyddsrummet har ägt rum.

Vad i denna paragraf sägs om uppförande av ny anläggning eller byggnad skall även gälla tillbyggnad av befintlig anläggning eller byggnad.

2 m o m. *Upphör inom visst område eller å viss plats skyldighet*

2 m o m. *Skall ort eller plats ej längre utgöra skyddsrumsort,*

Nuvarande lydelse

att anordna enskilt skyddsrum, må *Konungen* eller myndighet, som *Konungen* bestämmer, förordna, att där befintliga skyddsrum likväl skola utrustas och underhållas.

Föreslagen lydelse

0
må *regeringen* eller myndighet, som *regeringen* bestämmer, förordna, att där befintliga skyddsrum likväl skola utrustas, *vårdas* och underhållas.

54 §

Skall ett i organisationsplanen upptaget allmänt skyddsrum inrättas som bergfast skyddsrum på mark, som äges eller nyttjas av annan än kommun, må länsstyrelsen medgiva honom att i stället för kommunen inrätta och utrusta skyddsrummet, därest det kan ske utan olägenhet för skyddsrumsfrågans ordnande. Anordnaren äger för sådant fall att enligt de allmänna föreskrifter *Konungen* meddelar av kommunen utfå den del av anläggningskostnaden, som överstiger skäligt fredsanvändningsvärde. Fördelningen av kostnaden i fall som här avses bestämmes av länsstyrelsen.

Skall en ledningscentral eller annan skyddad uppehållsplats för det allmänna civilförsvaret enligt gällande organisationsplan anordnas i anläggning eller byggnad eller på mark, som äges eller nyttjas av annan än kommun, må länsstyrelsen medgiva honom att i stället för kommunen inrätta och utrusta uppehållsplatsen, därest det kan ske utan olägenhet för frågans ordnande. Anordnaren äger för sådant fall att enligt de allmänna föreskrifter *regeringen* meddelar av kommunen utfå den del av anläggningskostnaden, som överstiger skäligt fredsanvändningsvärde. Fördelningen av kostnaden i fall som här avses bestämmes av länsstyrelsen.

Skall åtgärd enligt 40 § 1 mom. c) vidtagas i sådan anläggning eller byggnad eller på sådan mark som äges eller nyttjas av annan än kommun, må länsstyrelsen medgiva honom att i stället för kommunen vidtaga åtgärden, därest det kan ske utan olägenhet för frågans ordnande. Den som vidtager åtgärden äger erhålla ersättning av statsmedel för skäliga kostnader.

55 §

Kan ej överenskommelse träffas om anordnande av gemensamt

Uppföres inom skyddsrumsort ny anläggning eller byggnad, är

Nuvarande lydelse

- * skyddsrum efter vad i 24 § 2 mom. första stycket sägs, ankommer det på länsstyrelsen att förordna om sådant skyddsrum och dess belägenhet, så ock att bestämma grunderna för kostnadens fördelning.

Finnes ägare icke skäligen kunna inrätta erforderligt skyddsrum i egen fastighet eller byggnad och kan behovet av skyddsrum icke lämpligen tillgodoses genom anordnande av gemensamt skyddsrum, äger länsstyrelsen medgiva ägaren rätt att inrätta skyddsrum i annan tillhörig fastighet eller byggnad.

Föreslagen lydelse

anläggningens eller byggnadens ägare skyldig att till staten utgiva skyddsrumssavgift enligt vad nedan sägs. Avgift utgår dock ej för byggnad som i sin helhet är avsedd för bostadsändamål.

Skyddsrumssavgiften utgår efter en viss procentsats av det enligt tredje stycket beräknade grundvärdet och bestämmes av länsstyrelsen.

Grundvärdet beräknas med hänsyn till det största antal personer, som under dag eller natt i allmänhet vistas i anläggningen eller byggnaden under fredstid, och normalkostnaden för att anordna, vårda och underhålla en skyddsrumsp plats. Är anläggningen eller byggnaden delvis avsedd för bostadsändamål, beräknas grundvärdet dock endast för den del av anläggningen eller byggnaden som är avsedd för annat än bostadsändamål.

Vad i denna paragraf sägs om uppförande av ny anläggning eller byggnad skall även gälla

1. till- eller påbyggnad av befintlig anläggning eller byggnad,
2. ombyggnad av befintlig anläggning eller byggnad,
3. inredande helt eller delvis av befintlig anläggning eller byggnad till väsentligen annat ändamål än det vartill anläggningen eller byggnaden förut varit använd.

Om åtgärd som avses i fjärde stycket ej medför att anläggningen eller byggnaden kan beräknas kvarstå under avsevärt längre tid än eljest skulle ha skett, skall skyddsrumssavgift utgå endast till den del som svarar mot det ökade skyddsbehov som uppkommer genom åtgärden.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om särskilda skäl föreligga, må länsstyrelsen meddela befrielse från skyldighet att utgiva skyddsrumssavgift.

Byggnadslov må ej utnyttjas innan skyldighet att erlägga skyddsrumssavgift fullgjorts.

56 §

För skada eller intrång, som genom inrättande av gemensamt skyddsrum eller av skyddsrum i annan tillhörig fastighet eller byggnad åsamkas ägaren till den fastighet eller byggnad, i vilken skyddsrummet inrättas, må ägaren, om skadan eller intrånget icke är att anse såsom allenast ringa, erhålla skälig ersättning. Motsvarande rätt till ersättning tillkommer jämväl nyttjanderättshavare.

Hos länsstyrelsen skall i förväg ställas pant eller borgen för ersättningens gäldande; dock skall vad sålunda stadgas icke gälla kronan eller kommun.

Den normalkostnad och den procentsats som avses i 53 och 55 §§ fastställas i särskild lag.

57 §

Ägare av anläggning eller byggnad är pliktig

a) att vidtaga erforderliga anordningar för alarmering av dem som vistas i eller vid anläggningen eller byggnaden;

b) att vidtaga erforderliga anordningar för mörkläggningsanläggningen eller byggnaden;

c) att, om det finnes vara av särskild betydelse att anläggningen eller byggnaden maskeras, under civilförsvarsberedskap tåla eller vidtaga sådan härför erforderlig åtgärd, som anbefalles av länsstyrelsen eller, efter länsstyrelsens bemyndigande, av civilförsvarschefen; samt

c) att, om det finnes vara av särskild betydelse att anläggningen eller byggnaden maskeras, under civilförsvarsberedskap tåla eller vidtaga sådan härför erforderlig åtgärd, som anbefalles av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer;

Nuvarande lydelse

d) att, enligt vad *Konungen* därom förordnar, förbereda och under civilförsvarsberedskap förse anläggningen eller byggnaden med *anordningar, som kunna bereda dem som vistas där* skäligt skydd mot radioaktiv strålning.

Är anläggningen eller byggnaden helt eller delvis upplåten till annan, skall i fråga om skyldighet som angives under b) och d) ägaren vara ansvarig för anskaffning och tillpassning av materielen ävensom för anskaffning och uppsättning av anordningar för dess anbringande, medan innehavaren skall svara för materielens anbringande och övriga åtgärder för dess användning. Vad under c) stadgas skall gälla jämväl innehavare.

Föreslagen lydelse

d) att, enligt vad *regeringen eller myndighet som regeringen utser* därom förordnar, förbereda och under civilförsvarsberedskap förse anläggningen eller byggnaden med *skyddat utrymme, i vilket de som vistas i anläggningen eller byggnaden kunna beredas* skäligt skydd mot radioaktiv strålning, *kemiska stridsmedel samt splitter och byggnadsras; samt*

e) att, om skyddsrum finnes i anläggningen eller byggnaden, under civilförsvarsberedskap upplåta detta åt befolkningen enligt vad som föreskrives av *regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer*.

Är anläggningen eller byggnaden helt eller delvis upplåten till annan, skall i fråga om skyldighet som angives under b) och d) ägaren vara ansvarig för anskaffning och tillpassning av materielen ävensom för anskaffning och uppsättning av anordningar för dess anbringande, medan innehavaren skall svara för materielens anbringande och övriga åtgärder för dess användning. Vad under c) eller e) stadgas skall gälla jämväl innehavare.

62 §

Den som med stöd av 28 eller 29 § ålagts att *anordna enskilt skyddsrum av särskild beskaffenhet eller storlek så ock den som med stöd av 57 § första stycket c)* eller 61 § ålagts att vidtaga eller tåla åtgärd, som avses i nämnda lagrum, är berättigad till skälig ersättning av statsmedel för kostnad eller skada, som åsamkats honom. Vid ersättningens bestämmande skall hänsyn tagas till den

Den som med stöd av 57 § första stycket c) eller e) eller 61 § ålagts att vidtaga eller tåla åtgärd, som avses i nämnda lagrum, är berättigad till skälig ersättning av statsmedel för kostnad eller skada, som åsamkats honom. Vid ersättningens bestämmande skall hänsyn tagas till den nytta, åtgärden kan medföra för honom. Är kostnaden eller skadan ringa, utgår icke ersättning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

nytta, åtgärden kan medföra för honom. Är kostnaden eller skadan ringa, utgår icke ersättning.

Anspråk på ersättning prövas i den ordning som är stadgad beträffande rekvisition för *krigsmaktens* behov.

Anspråk på ersättning prövas i den ordning som är stadgad beträffande rekvisition för *försvarsmaktens* behov.

65 §

För utrönande av vilka åtgärder som vidtagits eller böra vidtagas inom eller vid anläggning eller byggnad för bevakning, som ankommer på civilförsvaret, eller eljest till skydd mot skada av fientlig verksamhet, så ock i vad mån anläggningen eller byggnaden lämpligen kan användas för civilförsvaret äger civilförsvarsmyndighet besiktiga anläggningen eller byggnaden.

För utrönande om och i vad mån skyddsrum bör anordnas eller förberedas inom anläggning eller byggnad äger kommunen besiktiga anläggningen eller byggnaden.

68 §⁶

Civilförsvarschef och chef för undsättningskår inom civilförsvaret ävensom länsstyrelse äga under civilförsvarsberedskap taga i anspråk markområden, byggnader, utrymmen, livsmedel, transportmedel, utrustningspersedlar, materiel och annan egendom, som innehaves av annan än staten, därest det finnes erforderligt för att statlig civilförsvarsuppgift skall kunna fullgöras och överenskommelse om egendomens avstående ej kan träffas tillräckligt skyndsamt. Civilförsvarschef och länsstyrelse äga härvid endast taga i anspråk sådan egendom, som finnes inom deras verksamhetsområde; dock må efter länsstyrelsens medgivande civilförsvarschef taga motorfordon, släpfordon och motorredskap i anspråk, även om de finnas inom annat till länet hörande civilförsvarsområde.

Ianspråktagande enligt första stycket av byggnad eller del därav för inkvartering av vårdbehövande i särskild förläggning ävensom ianspråktagande av utrustning, som erfordras för sådan förläggning, må bestå intill två veckor från det att driften av förläggningen upphört att vara en civilförsvarsuppgift.

I den mån det prövas nödigt för fullgörande av kommuns skyldigheter enligt 40 § 1 mom. b) och c)

I den mån det prövas nödigt för fullgörande av kommuns skyldigheter enligt 40 § 1 mom. b) och c)

⁶ Senaste lydelse 1964:65.

Nuvarande lydelse

att egendom toges i anspråk för kommuns räkning, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning såvitt gäller egendom, som finnes inom kommunen. Vad sälunda stadgats skall i fråga om utförande av byggnadsanordning och källarmursgenombrott gälla jämväl under tid, då civilförsvarsberedskap icke råder; förfoganderätten må härvid dock endast utövas av länsstyrelsen.

Föreslagen lydelse

att egendom toges i anspråk för kommuns räkning, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning såvitt gäller egendom, som finnes inom kommunen. Vad sälunda stadgats skall i fråga om utförande av byggnadsanordning gälla jämväl under tid, då civilförsvarsberedskap icke råder; förfoganderätten må härvid dock endast utövas av länsstyrelsen.

78 §

Är någon jämlikt 15 § eller bestämmelse i 6 eller 7 kap. eller föreskrift, som meddelats med stöd av dylik bestämmelse, eller jämlikt 80 § andra stycket skyldig att fullgöra något och underlåter han det, äger länsstyrelsen förelägga honom lämpligt vite. Länsstyrelsen må ock i sådant fall lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden härför av den försumlige, i den mån han icke på grund av stadgande i denna lag är berättigad till ersättning för kostnaden.

Är någon jämlikt 15 § eller bestämmelse i 4, 6 eller 7 kap. eller föreskrift, som meddelats med stöd av dylik bestämmelse, eller jämlikt 80 § andra stycket skyldig att fullgöra något och underlåter han det, äger länsstyrelsen förelägga honom lämpligt vite. Länsstyrelsen må ock i sådant fall lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden härför av den försumlige, i den mån han icke på grund av stadgande i denna lag är berättigad till ersättning för kostnaden.

80 §

Den som underlåter att i förväg inhämta länsstyrelsens godkännande i fall, då så skall ske enligt 33 §, straffes med dagsböter.

Det äligger den vilken gjort sig skyldig till underlåtenhet, som avses i första stycket, att i enlighet med länsstyrelsens anvisningar ändra vad som redan utförts. Samma skyldighet ävilar den som åsidosatt föreskrift, vilken meddelats av länsstyrelsen vid prövning enligt 33 §.

Den som underlåter att i förväg inhämta länsstyrelsens godkännande i fall, då så skall ske enligt 33 §, dömes till böter.

Den som utnyttjar byggnadslov utan att ha erlagt skyddsrumsgift enligt 55 § dömes till böter.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

81 §⁷

Till *dagsböter* eller fängelse i högst ett år eller, om brottet begåtts under högsta civilförsvarsberedskap och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

Till *böter* eller fängelse i högst ett år eller, om brottet begåtts under högsta civilförsvarsberedskap och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

1. den som är civilförsvarspliktig eller eljest inskriven i civilförsvaret och som, i avsikt att undandra sig sina skyldigheter, underlåter att efter vederbörlig kallelse inställa sig till tjänstgöring i civilförsvaret eller eljest olovligen undanhåller sig därifrån;

2. den som under tjänstgöring i civilförsvaret vägrar att åtlyda vad vederbörande befäl under tjänsten befallt honom rörande denna eller som eljest under tjänstgöring i civilförsvaret uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa, åsidosätter vad som åligger honom enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser eller särskilda föreskrifter;

3. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift om förhållande, varom han enligt 15 § eller 47 § första stycket e) är pliktig att lämna upplysning;

4. den som i strid mot föreskriften i 19 § eller särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelseort ävensom den som överträder särskilt meddelat inflyttningsförbud;

5. den som uppenbart vanvårdar materiel, utrustning eller annan egendom, som han mottagit av civilförsvarsmyndighet för förvaring;

6. den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet besiktiga anläggning eller byggnad efter vad i 65 § sägs;

6. den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet *eller kommun* besiktiga anläggning eller byggnad efter vad i 65 § sägs;

7. den som vid förfrågan jämlikt 66 § vägrar att lämna upplysning eller som vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning som avses i nämnda paragraf söker vilseleda myndighet rörande förhållande, som avses i samma paragrafs första stycke;

8. den som med vetskap om att civilförsvarsmyndighet jämlikt 8 kap. beslutat taga i anspråk egendom, som innehaves av honom, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör egendomens tagande i anspråk; samt

9. den som eljest åsidosätter föreskrift eller föreläggande, som

9. den som eljest åsidosätter föreskrift, *som meddelats med*

⁷ Senaste lydelse 1964:213.

Nuvarande lydelse

meddelats med stöd av denna lag eller av Konungen meddelade tillämpningsbestämmelser till lagen och ej avser åliggande, för vars fullgörande vite kan föreläggas enligt 78 §.

Har någon övertygats om gärning, som enligt denna paragraf är belagd med straff, må rätten, i den mån det finnes skäligt, förklara egendom, som undanhållits genom gärningen, förverkad till kronan eller, om egendomen ej kan tillrättas, förplikta honom att utgiva ersättning till kronan för egendomens värde.

Föreslagen lydelse

stöd av bemyndigande i denna lag, eller föreläggande eller liknande beslut, som meddelats enligt lagen eller enligt föreskrift som nyss sades, dock ej om därmed avses åliggande, för vars fullgörande vite kan föreläggas enligt 78 §.

Har någon övertygats om gärning, som enligt denna paragraf är belagd med straff, må rätten, i den mån det finnes skäligt, förklara egendom, som undanhållits genom gärningen, förverkad. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

83 §⁸

Över beslut av civilförsvarschef, chef för undsättningskår eller polismyndighet i ärende, som avses i denna lag, må besvär anföras hos länsstyrelsen.

Mot länsstyrelses beslut om kostnadsfördelning enligt 49, 54 eller 55 §, om uttagande av egendom enligt 76 § eller om föreläggande av vite vid underlåtenhet att fullgöra skyldighet enligt 15 § föres talan hos kammarrätten genom besvär. I samma ordning föres talan mot beslut, som länsstyrelse enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade bestämmelser i särskilt fall meddelat om föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande i vad angår inrättande, utrustning eller underhåll av enskilt skyddsrum, dock ej beslut enligt 31 §.

Över beslut av civilförsvarschef, chef för undsättningskår eller polismyndighet i ärende, som avses i denna lag, må besvär anföras hos länsstyrelsen. I samma ordning föres talan mot kommunal myndighets beslut enligt 27 och 32 §§.

Mot länsstyrelses beslut om kostnadsfördelning enligt 49 eller 54 §, om ersättning enligt 53 § och skyddsrumsavgift enligt 55 §, om uttagande av egendom enligt 76 § eller om föreläggande av vite vid underlåtenhet att fullgöra skyldighet enligt 15 § föres talan hos kammarrätten genom besvär. I samma ordning föres talan mot beslut, som länsstyrelse enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade bestämmelser i särskilt fall meddelat om föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande i vad angår inrättande, utrustning, vård eller underhåll av

⁸ Senaste lydelse 1971:619.

Nuvarande lydelse

I övrigt föres talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag hos *Konungen* genom besvär. I samma ordning föres talan mot civilförsvarsstyrelsens beslut enligt lagen.

Talan må icke föras mot beslut, som meddelats enligt 19, 34, 35, 37 eller 58 §.

Under högsta civilförvarsberedskap så ock eljest när särskilda skäl äro därtill må myndighet, som meddelat beslut enligt denna lag, förordna att beslutet omedelbart skall lända till efterrättelse.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2. Bestämmelserna i 4, 10, 22-30, 32 och 33 §§, 40 § 1 och 2 mom. samt 42, 43, 53-57, 62, 65, 68, 78, 80, 81 och 83 §§ tillämpas alltså i den äldre lydelsen för tid till och med utgången av juni 1979.

3. Utan hinder av att de äldre bestämmelserna fortfarande gäller får regeringen för viss tätort eller annan plats bestämma att skyddsrumspan skall upprättas och antagas enligt grunderna för 24-26, 28 och 29 §§ i den nya lydelsen.

4. Har före den 1 juli 1979 byggnadslov eller godkännande enligt 33 § i den äldre lydelsen sökts för byggnadsföretag, som påbörjas efter denna dag, skall äldre bestämmelser tillämpas på byggnadsföretaget, om ej besked påkallas enligt 5.

5. Den som avser att efter den 30 juni 1979 påbörja byggnadsföretag som avses i 32 § i den nya lydelsen får från och med den dag regeringen dessförinnan bestämmer påkalla besked enligt nämnda lagrum huruvida skyddsrum skall anordnas i anläggningen eller byggnaden och, om så är fallet, uppgift om det antal personer som skall beredas plats i detta.

6. Skyddsrum som anordnats enligt äldre bestämmelser skall vårdas och underhållas enligt de nya bestämmelserna i 40 och 53 §§ eller med stöd av förordnande enligt 53 § 2 mom. i den nya lydelsen.

7. Skyddsrum vilket har anordnats som enskilt skyddsrum enligt äldre bestämmelser skall under civilförvarsberedskap utan ersättning upplåtas åt befolkningen enligt vad som föreskrives av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

8. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Föreslagen lydelse

skyddsrum, dock ej beslut enligt 31 §.

I övrigt föres talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag hos *regeringen* genom besvär. I samma ordning föres talan mot civilförsvarsstyrelsens beslut enligt lagen.

Motionerna

I motionen 1975:1935 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om statlig finansiering av allt skyddsrummsbyggande.

I motionen 1975:1997 av herrar Petersson i Röstånga (fp) och Westberg i Ljusdal (fp) hemställs

1. att riksdagen nu avslår propositionen 1975:21 och i skrivelse till regeringen begär att frågan om inriktningen av skyddsrummsbyggandet tas upp antingen i samband med 1977 års försvarsbeslut eller under 1976, sedan totalförsvarsutredningen lagt sina förslag angående perspektivplaner för totalförsvaret för perioden 1977–1991,

2. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär att förslag om utökning av kommunernas ansvar för skyddsrumspaneringen inte föreläggs riksdagen utan att kostnaderna för detta redovisats samt att kommunerna fullt ut ersätts för nya kostnader,

3. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär att kommunernas kostnader för skolskyddsrummen inte ökar,

4. att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller att frågan om sambandet mellan förvarning och skyddsrummens dimensionering och placering – ett problem som särskilt uppmärksammades vid 1972 års försvarsbeslut – skall vara belyst innan regeringen förelägger riksdagen nytt förslag om den framtida inriktningen av skyddsrummsbyggandet,

5. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär att förslag om framtida statlig finansiering av bostadsskyddsrum skall utformas så att inte vissa hyresgäster via hyran får subventionera andras skyddsrum,

6. att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller att underlag inte nu finns för att lägga kommunerna planering för s. k. "provisoriska skydd", varför den frågan bör aktualiseras först sedan civilförsvarets perspektivplan föreligger och risker och kostnader för dylika skydd belysts.

I motionen 1975:1998 av herr Strindberg m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1975:21,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer att förslag avseende det framtida skyddsrummsbyggandet och dess finansiering föreläggs riksdagen i samband med 1977 års försvarsbeslut.

Utskottet

I propositionen redogörs för gällande regler beträffande skyddsrumsgygandet och för resultatet av 1969 års skyddsrumsutredning.

Regeringens förslag till ändring i civilförsvarslagen innehåller de grundläggande reglerna för skyddsrumsgygandets utförande och planering medan frågor som avser omfattningen av skyddsrumsgygandet och liknande ambitionsfrågor behandlas i andra sammanhang. I första hand avses den långsiktiga säkerhets- och försvarspolitikerna samt försvarets planerings- och ekonomisystem ge bakgrunden till beslut i sådana frågor. Föredragande statsrådet framhåller som väsentligt att de regler som utformas i civilförsvarslagen får en långsiktig inriktning och görs allmängiltiga så långt det är möjligt. Tillämpningen av reglerna bör kunna anpassas till de för varje tidsperiod gällande riktlinjerna för civilförsvarets utveckling.

1972 års försvarsbeslut innebär i vissa avseenden ändrade utgångspunkter för civilförsvarets planering. Befolkningsskyddet bör enligt försvarsbeslutet i fortsättningen inte inriktas på skydd mot verkningar av vapen som används i direkt bekämpning av befolkningen. Grundläggande för planeringen av åtgärder bör i stället vara att befolkningen kan komma att beröras när militära mål bekämpas i samband med en invasion och vid markstrider. Befolkningssentra som sådana bör inte ses som primära mål för angriparen. I första hand skall verkningarna av konventionella stridsmedel beaktas. Åtgärder skall dessutom utformas så att möjligheterna tas till vara att till måttliga kostnadsökningar åstadkomma skydd mot ABC-stridsmedel, dvs. kärnvapen samt biologiska och kemiska stridsmedel.

Den inriktning av befolkningsskyddet som 1972 års försvarsbeslut innebär inverkar på civilförsvarets fortsatta planering i olika avseenden. I fråga om organisationen för undsättning, andra skadeavhjälpande åtgärder och utrymning pågår redan en anpassning till de ändrade förutsättningarna. Försvarsministern anser det vara angeläget att också skyddsrumsgygandet anpassas till grundsytten i försvarsbeslutet.

F. n. råder brist på skyddsrum. Bristen på skyddsrum är stor i vissa tätorter. Detta gäller särskilt de större tätorternas innerområden, som praktiskt taget helt har varit undantagna från skyddsrumsgygande sedan år 1957. Försvarsministern avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att häva det undantag som finns för innerområdena. På lång sikt blir det härigenom möjligt att förbättra skyddet för befolkningen där. Det kommer emellertid att råda brist på skyddsrum under en avsevärd tid framåt om inte andra åtgärder också vidtas för att hjälpa upp situationen. Skyddsrum saknas också på grund av att de nuvarande reglerna undantar låghusbebyggelsen.

I propositionen redovisas synpunkter och förslag i fråga om skyddsrumsgygandets planering och genomförande samt finansiering. Vidare redogörs för hur det nya systemet är avsett att införas. Beträffande förslagen hänvisas till propositionen (s. 110–132) och till den sammanfattning av propositionen

som har återgetts inledningsvis i betänkandet. När det gäller författningsförslaget finns specialmotivering i propositionen (s. 133–148).

Riktlinjer för skyddsrumbyggandets planering och genomförande

I de tre motioner som har väckts med anledning av propositionen hävdas att bifall till regeringens förslag innebär att man föregriper nästa försvarsbeslut. Motionärerna uttalar bl. a. att man f. n. saknar viktiga delar av det nödvändiga beslutsunderlaget, främst resultaten av det studie- och planeringsarbete som pågår inför försvarsbeslutet.

Huvudpunkterna i de föreslagna riktlinjerna för skyddsrumbyggandets planering och genomförande är följande:

1. Som hittills skall *skyddsrum* anordnas endast i orter som bedöms kunna bli särskilt utsatta vid stridshandlingar eller hot om skadegörelse – *s k y d d s r u m s o r t e r*. I sådana orter skall också kunna beslutas om förberedelser för att under civilförsvarsberedskap ställa i ordning lämpliga utrymmen till skyddsrum. Utrymme där man har gjort sådana förberedelser kallas *provisoriskt skydd*. Tiden för att ställa i ordning utrymmena till skyddsrum kan enligt nuvarande bedömning uppgå till två år (jfr prop. 1975:1 bil. 6 s. 47).

I skyddsrumsorter liksom i andra delar av landet skall fastighetsägare kunna åläggas förberedelser för att under civilförsvarsberedskap ordna *skyddat utrymme* som ger skäligt skydd mot radioaktiv strålning, kemiska stridsmedel, splitter och byggnadsras (f. n. endast skydd mot radioaktiv strålning).

2. I skyddsrumsorterna skall skyddsrumbehovet bedömas områdesvis (*skyddsrumsområde*) och skyddsrum skall inte behöva anordnas i varje byggnad. Härigenom anses vara möjligt att finna de från civilförsvarstaktiska och ekonomiska synpunkter mest fördelaktiga skyddsrumslösningarna och att få till stånd en ökad fredsanvändning av skyddsrummen. Några bestämda gränser för *gångavstånden* (f. n. i allmänhet högst 200 m) till skyddsrummen anges inte. Gångavstånden blir beroende av bl. a. förutsättningarna att förvarna befolkningen vid flyganfall.

3. *Skyddseffekten* hos skyddsrummen skall främst avse konventionella vapen men också innefatta visst skydd mot kärnvapen samt biologiska och kemiska stridsmedel, i huvudsak motsvarande skyddseffekten enligt nuvarande bestämmelser för normalskyddsrum.

4. *Skyddsrumsutrymmet* per person beror bl. a. på hur skyddsrummen utnyttjas med hänsyn till den förvarning som kan åstadkommas. Problemen angående förvarning m. m. studeras av civilförsvarsstyrelsen i samverkan med överbefälhavaren. T. v. behålls den nuvarande beräkningsgrunden 0,75 m² platsyta per person.

5. Skyddsrum skall liksom hittills anordnas i samband med nyproduktion av bostadshus och andra byggnader eller anläggningar. Vid beräkning av det antal skyddsrumspplatser som behövs i ett skyddsrumsområde skall räknas in alla personer som i allmänhet vistas inom området under fredstid, oavsett vilken typ av bebyggelse det är fråga om. Några undantag motsvarande dem som nu gäller beträffande låghusbebyggelse samt för anläggningar, anstalter, hotell och pensionat om de är avsedda för mindre än 25 personer avses alltså inte förekomma.

6. Något undantag från skyddsrumbyggande i de större tätorternas *innerområden* skall inte finnas. De stora brister på skyddsrumspplatser som finns i dessa områden och i områden med viss låghusbebyggelse m. m. skall beaktas genom särskilda åtgärder för bristtäckning.

7. I skyddsrumsorterna skall det framtida skyddsrumbyggandet regleras genom att *kommunen* utarbetar en *skyddsrumspan* som samordnas med den allmänna samhällsplaneringen inom kommunen. *Länsstyrelsen* medverkar i planeringen och har liksom hittills tillsyn över byggandet och underhållet av skyddsrum.

8. *Skyddsrumspanen* avses innehålla översiktliga behovsberäkningar och ge underlag för att välja ut sådana byggnadsprojekt som lämpligen bör komma i fråga för att inrymma skyddsrum. Planen skall också ge underlag för det handlingsprogram som kan behövas för att avhjälpa brist på skyddsrum inom redan bebyggda områden. Det skall åligga kommunen att med ledning av skyddsrumspanen besluta om att skyddsrum skall inrättas.

9. Skyldighet att vid byggnadsproduktionen inrätta, utrusta och underhålla skyddsrum skall som hittills vila på byggnadens ägare. Åtgärder för bristtäckning i befintlig bebyggelse skall kommunen svara för.

Enligt utskottets mening kan nästa försvarsbeslut få betydelse för skyddsrumbyggandet främst beträffande

- de strategiska hotbedömningarna (punkten 1 ovan)
- den bedömda hotbilden i fråga om vapenverkan (punkterna 1 och 3 ovan)
- ambitionen när det gäller civilförsvarets förmåga med hänsyn till bedömda behov och kostnader
- möjligheterna inom totalförsvaret att åstadkomma förvarning vid flyganfall (punkterna 2 och 4 ovan).

I propositionen föreslås att det som hittills skall vara regeringen som fastställer vilka orter som skall vara skyddsrumsorter. Detta skedde senast år 1957. Antalet skyddsrumsorter är f. n. ca 200, huvudsakligen orter med mer än 5 000 invånare. Civilförsvarets perspektivplan och förslag från 1974 års försvarsutredning avses ge underlag för att bedöma vilka orter som i fortsättningen bör vara skyddsrumsorter.

Beträffande valet av skyddsrumsorter måste hänsyn tas till att skyddet genom skyddsrum förutsätter en långsiktig inriktning av skyddsrumbyggandet. Förteckningen av skyddsrumsorter bör därför ändras relativt sällan och först efter ingående överväganden. Utskottet – som inte har något att erinra mot att det får ankomma på regeringen att fastställa förteckning av skyddsrumsorter – erinrar om att utgångspunkterna för val av sådana orter kommer att finnas i den strategiska synen enligt nästa försvarsbeslut.

Den bedömda hotbilden i fråga om vapenverkan får betydelse för skyddsnivån beträffande både skyddsrum och skyddade utrymmen. De föreslagna riktlinjerna innebär i detta avseende en kvalitet på skyddsrummen i huvudsak motsvarande den hos de nuvarande normalskyddsrummen. När det gäller eventuella förberedelser för s. k. skyddade utrymmen blir det fråga om ett förbättrat skydd jämfört med motsvarande anordningar enligt gäl-

lande bestämmelser ("skäligt skydd mot radioaktiv strålning"). Ändringen av civilförsvarslagen i denna del avses inte börja tillämpas före den 1 juli 1979.

Civilförsvarets uppgifter i vårt totalförsvaret och den ekonomiska planeringsramen för civilförsvaret kommer att omprövas i samband med nästa försvarsbeslut. Frågan är då om ett bifall till de nu föreslagna riktlinjerna innebär en olämplig bindning inför försvarsbeslutet. Utskottet anser att så inte är fallet. De stora brister i fråga om skyddsrum som har uppkommit genom undantagen från skyddsrumsb byggande i vissa tätorters innerområden och beträffande viss låghusbebyggelse m. m. samt den sedan år 1972 ändrade synen på behovet av skyddsrum påkallar under alla förhållanden åtgärder av det slag som riktlinjerna innebär. Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag i denna del ett konsekvent fullföljande av 1972 års försvarsbeslut. Inom det föreslagna systemet för ett planmässigt skyddsrumsb byggande finns utrymme för olika ambitioner med hänsyn till civilförsvarets uppgifter och tillgängliga resurser. Nuvarande system med viss automatik i skyddsrumsb byggandet skulle såvitt utskottet kan bedöma inte motsvara behoven i fortsättningen.

Frågan om skyddsrummens användning med hänsyn till möjlig förvarning vid flyganfall m. m. är under utredning. Utskottet räknar med att resultaten därav liksom nästa försvarsbeslut kommer att påverka planeringen för skyddsrummens belägenhet och utformning.

Av det sagda framgår att utskottet inte kan dela motionärernas uppfattning att regeringens förslag föregriper nästa försvarsbeslut eller att nuvarande beslutsunderlag inte är godtagbart. Riktlinjerna och den till dessa knutna lagen om ändring i civilförsvarslagen ger en moderniserad ram för verksamheten inom denna del av befolkningsskyddet.

Såväl i årets budgetproposition (bil. 6 s. 44) som i den nu aktuella propositionen (s. 114) anmäler försvarsministern att han i enlighet med 1972 års försvarsbeslut avser att föreslå att det generella undantaget från att bygga skyddsrum i de största tätorternas innerområden upphör. År 1972 uttalade statsmakterna att det inte längre fanns skäl att generellt undanta dessa innerområden från enskilt skyddsrumsb byggande (prop. 1972:75 s. 118-119, FöU 1972:17 s. 42). Utskottet anser att det generella undantaget bör upphävas utan ytterligare dröjsmål. Planering och åtgärder för att börja minska bristerna i fråga om skyddsrum i dessa innerområden bör sättas i gång snarast. Sådana åtgärder bör ersättas med statliga medel. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I detta sammanhang vill utskottet understryka att en planläggning för utrymning av tätorter och andra områden bör behållas för att ge handlingsfrihet att besluta efter den rådande situationen (jfr FöU 1972:17 s. 42).

I motionen 1975:1997 (fp) uttrycks oro för att "provisoriska skydd" kan bli verkliga dödsfallor. Som tidigare har redovisats avses med provisoriskt skydd ett utrymme där man har gjort vissa förberedelser som underlättar

att utrymmet senare anordnas som skyddsrum. Arbetet härmed förutsätts enligt nuvarande bedömningar kunna ske inom två år och bli beroende av tillgången på byggnadsresurser m. m. Ett provisoriskt skydd har alltså inget definierat skyddsvärde och ingår inte bland skyddstillgångarna förrän det kan anses vara skyddsrum genom att i huvudsak fylla de krav som i dagens läge gäller för normalskyddsrum. Enligt utskottets mening bör utrymmen av det slag som det nu är fråga om inte ha en benämning som ger antydan om skyddsvärde. Utskottet förordar att benämningen slopas. Detta påverkar lagtexten i 10, 22 och 40 §§. Utskottet erinrar om att utrymme med begränsat skyddsvärde i förslaget benämns "skyddat utrymme" (57 §).

Utskottet förordar vidare några redaktionella jämkningar i 22 och 29 §§.

Försvarsministern anmäler (s. 131) att chefen för kommundepartementet avser att föreslå regeringen att en rationaliseringsundersökning görs beträffande länsstyrelsernas försvarsenheter. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om sitt tidigare uttalande rörande kraven på försvarsenheterna (FöU 1974:20 s. 11).

Civilutskottet har beträffande skyddsrumspaneringen lämnat synpunkter rörande skyddsrumspanernas karaktär m. m. Försvarsutskottet delar civilutskottets uppfattning att skyddsrumspanen inte skall uppfattas som en fysisk plan i byggnadslagstiftningens mening, konkurrerande med existerande planinstitut (jfr prop. 1975:1 bil. 6 s. 46). Utarbetandet av skyddsrumspanen liksom dess realiserande förutsätter självfallet en nära samverkan med kommunens byggnadsnämnd. Som framhållits av civilutskottet är det lämpligt att arbetet med anvisningar för skyddsrumspaneringen – vilket är avsett att bedrivas i en särskild delegation – så långt möjligt samordnas med det pågående arbetet på en ny byggnads- och planlagstiftning.

Skyddsrumbyggandets finansiering m. m.

I motionerna 1975:1935 (fp) och 1975:1997 (fp) anförs åtskilliga invändningar mot det föreslagna systemet för finansiering av skyddsrumbyggandet. Vidare framhålls att kommunernas ansvar för skyddsrumspaneringen medför en ekonomisk belastning för dem.

Som uttalas i propositionen (s. 126) är det en säkerhetspolitisk motivering för att anordna skyddsrum för befolkningen och att ställa i ordning dem i fredstid. Möjlighet att skydda befolkningen är en av förutsättningarna för ett meningsfullt försvar. Från denna synpunkt ligger det nära till hands att betrakta skyddsrumskostnaderna som en allmän försvarsutgift. I propositionen föreslås att skyddsrummen i princip alltjämt skall betalas av dem som uppför nya anläggningar och byggnader i skyddsrumsorterna. Kostnaderna för det behov av skyddsrum som avser bostäder skall dock ersättas av statsmedel. Vid en sammanlagd årlig kostnad för skyddsrumproduktion av omkring 125 milj. kr. beräknas ca en tredjedel komma att finansieras med avgifter och återstoden med statsmedel.

Utskottet är för sin del berett att godta det föreslagna finansieringssystemet, som bl. a. förutsätter att man – när det gäller annat ändamål än bostäder – tar ut en särskild skyddsrumavgift av ägare till anläggningar och byggnader i samband med att byggnadslov ges för byggnadsföretaget.

Normalkostnaden för en skyddsrumspäts och skyddsrumavgiftens storlek skall övervägas särskilt och senare underställas riksdagen genom lagförslag. Enligt utskottets mening får man i det sammanhanget anpassa finansieringssystemet så att man undviker eventuella risker för regionala olikheter när det gäller den ekonomiska belastningen. Vad utskottet har anför t i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motionen 1975:1997 (fp) finns ett yrkande som särskilt avser kommunernas kostnader för skolskyddsrum. Sådan kostnad uppkommer då skolan byggs, dels i form av en skyddsrumavgift, dels som en byggnadskostnad om skyddsrum skall anordnas i skolbyggnaden. Enligt de föreslagna reglerna skall utgå statsbidrag till skyddsrumavgiften med två tredjedelar samt ersättning för skyddsrummets anordnande, vård och underhåll enligt samma regler som för andra skyddsrum. Eftersom gällande regler innebär att kommunerna ges statsbidrag för anordnande av skyddsrum med två tredjedelar av kostnaden kommer kommunernas finansieringsansvar för skolskyddsrum inte att ändras.

Skyddsrumspaneringen kommer att medföra vissa kostnader för kommuner med skyddsrumsorter. Samtidigt är det så att kommunerna får del av de besparingseffekter som det nya systemet innebär. Den särskilda delegation som avses förbereda införandet av den nya planeringen torde kunna belysa dessa frågor. Utskottet förutsätter att det nya systemet inte föranleder ökade kostnader för kommunerna. Vad utskottet nu har anför t bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Civilutskottet ansluter sig till regeringens förslag i fråga om principerna för finansieringen av skyddsrum i bostadshus. Civilutskottet har synpunkter på det fortsatta arbetet med ett nytt finansieringssystem som försvarsutskottet ansluter sig till såvitt gäller samordningen med det nya bostadsfinansieringssystemet. Försvarsutskottet vill däremot inte förorda att man i vissa fall lämnar särskild ersättning för vissa utrymmen. En sådan möjlighet skulle enligt utskottets bedömning kunna motverka strävan efter lämplig meranvändning av skyddsrummen i fredstid.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

beträffande riktlinjer för skyddsrumbyggnadens planering och genomförande

1. att riksdagen med avslag på motionen 1975:1997, yrkandena 1, 4 och 6, och motionen 1975:1998 i denna del bifaller regeringens förslag,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av propositionen har anfört om upphävande snarast av det generella undantaget från att bygga skyddsrum i de största tätorternas innerområden samt om åtgärder för bristtäckning i dessa områden,

beträffande riktlinjer för skyddsrumbyggandets finansiering m. m.

3. att riksdagen med avslag på motionen 1975:1997, yrkande 3, och motionen 1975:1998 i denna del bifaller regeringens förslag,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av propositionen samt motionerna 1975:1935 och 1975:1997, yrkande 5, har anfört om kommande prövning av normalkostnaden för skyddsrumsplats och av skyddsrumsvavgiftens storlek,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av propositionen och motionen 1975:1997, yrkande 2, har anfört om kommunernas kostnader för skyddsrumspaneringen,

beträffande lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74)

6. att riksdagen antar regeringens förslag med den ändring att 10, 22, 29 och 40 §§ erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

10 §

Civilförsvarets omfattning och beskaffenhet inom varje civilförsvarsområde skall till sina huvuddrag angivas i särskild organisationsplan. Uppgifter om skyddsrum och *provisoriska skydd* skola dock angivas i skyddsrumspan. Om sådan plan finnas bestämmelser i 4 kap.

Civilförsvarets omfattning och beskaffenhet inom varje civilförsvarsområde skall till sina huvuddrag angivas i särskild organisationsplan. Uppgifter om skyddsrum och *utrymmen som avses i 22 § andra stycket* skola dock angivas i skyddsrumspan. Om sådan plan finnas bestämmelser i 4 kap.

22 §

I tätorter och på platser som *under krig kunna antagas* bli särskilt utsatta vid stridshandlingar eller hot om skadegörelse skola skyddsrum anordnas för befolkningens skydd. Så-

I tätorter och på platser som *kunna antagas under krig* bli särskilt utsatta vid stridshandlingar eller hot om skadegörelse skola skyddsrum anordnas för befolkningens skydd. Så-

Regeringens förslag

dana orter och platser benämnas i denna lag s k y d d s r u m s o r t e r. Regeringen eller myndighet som regeringen utser bestämmer vilka orter och platser som skola utgöra skyddsrumsorter.

Om regeringen eller myndighet som regeringen utser bestämmer det, skola i skyddsrumsort även vidtagas förberedelser för att under civilförsvarsberedskap kunna iordningställa skyddsrum i utrymmen, som äro lämpliga härför. *Sådant utrymme benämnes i denna lag provisoriskt skydd.*

Utskottets förslag

dana orter och platser benämnas i denna lag s k y d d s r u m s o r t e r. Regeringen eller myndighet som regeringen utser bestämmer vilka orter och platser som skola utgöra skyddsrumsorter.

Om regeringen eller myndighet som regeringen utser bestämmer det, skola i skyddsrumsort även vidtagas förberedelser för att under civilförsvarsberedskap kunna iordningställa skyddsrum i utrymmen, som äro lämpliga härför.

29 §

Skyddsrum bör i första hand anordnas i utrymme, som *under fredstid är avsett* för annat än skyddsrumssändamål. Om detta ej kan ske, bör skyddsrum anordnas på sådant sätt att det *kan användas även under fredstid*.

Skyddsrum bör i första hand anordnas i utrymme, som *är avsett att under fredstid användas* för annat än skyddsrumssändamål. Om detta ej kan ske, bör skyddsrum anordnas på sådant sätt att det *under fredstid kan användas för annat ändamål*.

40 §

1 mom. Utöver de uppgifter som ankomma på kommun enligt 4 och 7 kap. åligger det kommun att

a) genom sina myndigheter lämna länsstyrelsen och civilförsvarschefen biträde i sådana frågor rörande civilförsvaret som hava samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden, varvid kommun bland annat har att på därom gjord framställning tillhandahålla tillgängliga, för civilförsvaret erforderliga byggnadsritningar, kartor och dylikt;

b) i enlighet med gällande organisationsplan inrätta och utrusta ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret samt vidtaga andra byggnadsanordningar ävensom reservanordningar som äro avsedda uteslutande för brandförsvarets försörjning med vatten så ock under civilförsvarsberedskap, i den omfattning civilförsvarsstyrelsen eller efter dennas allmänna anvisningar länsstyrelsen bestämmer, utföra ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser samt vidtaga andra byggnadstekniska åtgärder avseende det lokala civilförsvaret, oaktat åtgärderna icke upptagits i organisationsplanen;

Regeringens förslag

c) inrätta och utrusta skyddsrum som på grund av beslut enligt 27 § skall anordnas i befintlig anläggning eller byggnad utan samband med tillbyggnad eller på mark, som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats, ävensom vidtagna förberedelser *avseende provisoriska skydd* och, enligt vad regeringen eller myndighet som regeringen utser därom förordnar, under civilförsvarsberedskap iordningställa *sådana skydd* till skyddsrum;

d) vårda och underhålla de under b) och c) omförmälda anordningarna;

f) tillhandahålla lämpliga lokaler för civilförsvarets administration samt, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad, för förvaring av materiel och utrustning för civilförsvaret ävensom för utbildningsverksamheten inom civilförsvaret;

g) svara för avlöning och annan ersättning till personal, vars tjänstgöring i civilförsvaret enligt 20 § skall anses fullgjord i kommunal anställning;

h) under civilförsvarsberedskap samt vid utbildning och övning, i den omfattning organisationsplanen angiver, till allmänna civilförsvarets förfogande ställa kommunen tillhörig materiel och annan egendom; samt

i) å trafikled eller annan allmän plats, där kommunen ansvarar för gatu- eller vägbelysning, vidtagna erforderliga anordningar för den vägledande belysning, som enligt organisationsplanen skall finnas där under mörkläggnings-

2 mom. Därest åtgärd, som avses i 1 mom. b) och d), enligt organisationsplanen hänför sig till flera i samma civilförvarsområde helt eller delvis ingående kommuner, skall den kommun länsstyrelsen bestämmer vidtagna åtgärden och förskjuta kostnaderna därför.

I den mån kostnaderna icke täckas av statsmedel, skola kostnaderna eller, om dessa hava bestritts genom lån, amortering och ränta på lånet årligen fördelas mellan kommunerna i förhållande till det antal skattekronor och skatteören, som inom varje kommun eller del av kommun påförts de skattskyldiga vid nästföregående års taxering till allmän kommunalskatt. Påstår kommun, att särskilda skäl finnas för annan fördelningsgrund, såsom att vidtagen åtgärd kan antagas bli till särskilt gagn för viss kommun, eller uppkommer eljest tvist mellan kommunerna beträffande skyldigheten att bidra till kostnaderna, äger länsstyrelsen efter framställning förordna, hur fördelningen skall ske. Sådan framställning skall göras sist inom tre månader efter det kommun anmodats erlægga sin kostnadsandel eller, om framställningen göres av kommun, som förskjutit kostnaderna, efter utgången av

Utskottets förslag

c) inrätta och utrusta skyddsrum som på grund av beslut enligt 27 § skall anordnas i befintlig anläggning eller byggnad utan samband med tillbyggnad eller på mark, som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats, ävensom vidtagna förberedelser *som avses i 22 § andra stycket* och, enligt vad regeringen eller myndighet som regeringen utser därom förordnar, under civilförsvarsberedskap iordningställa *utrymmen som där avses* till skyddsrum;

det kalenderår, under vilket desamma förskjutits. Till den kommun, som förskjutit kostnaderna, hava övriga kommuner att i överensstämmelse med fördelning som nu sagts utgiva på dem belöpande andelar.

Vad i andra stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande sådan i 1 mom. g) avsedd kostnad som uppkommit under civilförsvarsberedskap och hänför sig till ändamål, vilket angivits i organisationsplanen såsom gemensamt för flera kommuner, samt beträffande förlust i anledning av skada å kommun tillhörig materiel eller annan egendom, som jämlikt 1 mom. h) under civilförsvarsberedskap ställts till civilförsvarets förfogande för ändamål som nu sagts.

Stockholm den 29 april 1975

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Glimnér (c), Karl Bengtsson i Varberg (fp), Petersson i Örebro (c), Brännström (s), herr andre vice talmannen Virgin (m), herrar Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Olsson i Asarum (s), Hedberg (s), Konradsson (s), Kindbom (c) och Wååg (s).

Särskilt yttrande

av herr Petersson i Gäddvik (m) och herr andre vice talmannen Virgin (m).

De föreslagna riktlinjerna för skyddsrumbyggandets planering, genomförande och finansiering har i stora delar samband med de överväganden som måste ske vid nästa försvarsbeslut. Riktlinjerna bygger på 1972 års försvarsbeslut, som beräknas bli prövat från grunden inom några år.

Enligt vad utskottet har inhämtat kommer emellertid resultaten av förberedelserna för nästa försvarsbeslut att i olika avseenden kunna påverka planeringen för skyddsrumbyggandet. På grund av detta samt genom de uttalanden som utskottet gör och hemställer att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna är det möjligt för oss att stå bakom utskottets betänkande.

*Bilaga**Till försvarsutskottet***Propositionen m. m.**

Regeringen har i propositionen 1975:21 föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer i fråga om skyddsrumbyggnandet som förordats i regeringsprotokollet,
2. antaga inom försvarsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74).

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1975:1935 (fp), 1997 (fp) och 1998 (m).

Försvarsutskottet, till vilket propositionen och motionerna hänvisats, har den 22 april 1975 beslutat att från civilutskottet inhämta yttrande över förslagen i de delar som de berör civilutskottets beredningsområde.

Utskottet

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till frågorna om skyddsrumspaneringen, samordningen med övriga byggnadsbestämmelser och finansieringen av skyddsrum i bostadshus – frågor som endast indirekt berörs av framställda motionsyrkanden.

I fråga om *skyddsrumspaneringen* har utskottet uppfattat förslagen som närmast syftande till att skapa ett beslutsunderlag av motsvarande art som t. ex. de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen och de därtill knutna saneringsprogrammen. De skall därmed inte anses ha karaktär av fysisk plan i byggnadslagstiftningens mening. Det bör därför övervägas om inte detta borde få uttryck även i lagstiftningen genom att ordet skyddsrumspan byttes ut mot ordet skyddsrumbyggnadsprogram eller i allt fall härtill knöts förtydligande motivuttalanden i sådan riktning. Därmed skulle undanröjas grunder för att uppfatta skyddsrumspanen som en med de existerande planinstituten konkurrerande planform.

Det förhållandet att det kommunala programarbetet i förslagen form har en självklar och nära anknytning till det fysiska planarbetet aktualiserar ett understrykande av vikten av att skyddsrumsbedomningarna sker i nära samarbete med byggnadsnämnden. Frågan om och i vilken omfattning beslut om skyddsrumbyggnandet skall sammanfattas eller redovisas i anslutning till de fysiska planerna torde böra prövas ytterligare vid överväganden om nya planinstitut.

Civilutskottet förordar i anslutning till det ovan anförda att försvarsutskottet betonar lämpligheten av att erfarenheter från det fortsatta arbetet på detta område tillgodoförs det inom bostadsdepartementet pågående arbetet på en ny byggnads- och planlagstiftning.

Enligt utskottets mening bör vidare framhållas vikten av att *tillämpningsbestämmelserna* till civilförsvarslagen samordnas inom de övriga byggnadsbestämmelsernas ram.

Vad gäller principerna för *finansieringen av skyddsrum i bostadshus* ansluter sig utskottet till propositionsförslaget. Utskottet förordar emellertid att övergångsfrågorna ytterligare övervägs i samråd med bostadsdepartementet och mot bakgrund bl. a. av att den nu förordade reformen direkt knutits till det nya bostadsfinansieringssystemets grunder för skilda garanterade kapitalkostnadsnivåer (prop. 1974:150, s. 406). Härtill kommer att det enligt utskottets mening även i sådant sammanhang bör ytterligare övervägas om inte möjlighet bör öppnas att, då särskilda skäl talar därför, lämna viss ersättning även för sådana extra utrymmen som med hänsyn till skyddsrumskravens omfattning m. m. inte kan anpassas till husets funktioner eller hyras ut självständigt. Det bör även uttalas att kostnaderna för skyddsrumsb byggande enligt kommunala beslut i sin helhet bör bli låneunderlagsgrundande för statliga bostadslån och att bidraget enligt eljest gällande principer skall dras av från bostadslånet. Utskottet har förutsatt att frågorna om finansiering under byggnadstiden av även bidraget motsvarande produktionskostnader kommer att lösas.

Stockholm den 24 april 1975

På civilutskottets vägnar

ELVY OLSSON

Närvarande: fru Olsson i Hölö (c), herrar Bergman i Göteborg (s), Petersson i Nybro (s), Wennerfors (m), Lindkvist (s), Åkerfeldt (c), Henrikson (s), Strömberg i Botkyrka (fp), Mattsson i Skee (c), Jadestig (s), Häll (s), Claeson (vpk), fru Landberg (s), fru Ingvar-Svensson (c) och herr Danell (m).